

## Tablice — pamięć wiecznie żywa — część XL

# Profesor Stanisław Paraszczak

Profesor Stanisław Paraszczak — specjalista w zakresie wiertnictwa, profesor Politechniki Lwowskiej i Akademii Górniczej.

Stanisław Paraszczak urodził się 26 stycznia 1888 roku w Rudkach koło Sambora, na Ukrainie, w rodzinie urzędniczej. W 1906 roku ukończył III Gimnazjum im. Franciszka Józefa we Lwowie. Następnie rozpoczął studia na Wydziale Mechanicznym Politechniki Lwowskiej, które ukończył w 1910 roku uzyskując dyplom inżyniera budowy maszyn. Pracę zawodową rozpoczął jako konstruktor w Fabryce Maszyn Firmy Zieleniewski w Krakowie – oficjalna wówczas nazwa Firmy brzmiała – C.K. Uprzywilejowana Fabryka Maszyn L. Zieleniewski Towarzystwo Akcyjne. Po odbyciu jednorocznej służby w austriackiej marynarce wojennej w Poli, w roku akademickim 1912/1913 był asystentem w Katedrze Pomp i Silników Wodnych Politechniki Lwowskiej. W 1913 roku Jego zainteresowania zwróciły się w kierunku przemysłu naftowego. Wyborowi temu pozostał wierny do końca życia. Pracę w tej dziedzinie rozpoczął w Galicyjskim Karpackim Akcyjnym Towarzystwie Naftowym w Borysławiu, w rejonie drohobyckim (obecnie Ukraina). Następnie przeniósł się do Fabryki Maszyn i Narzędzi Wiertniczych w Gliniku Mariampolskim, koło Gorlic. W latach 1916–1918, po raz wtóry, odbył służbę wojskową w armii austriackiej jako oficer techniczny w fabryce amunicji w Felixdorf. W 1918 roku powrócił do pracy w Gliniku Mariampolskim. W 1920 roku przeniósł się do Borysławia i objął kierownictwo warsztatów mechanicznych w Towarzystwie Naftowym „Premier”. W 1923 roku przeniósł się do Firmy „Fanto”, gdzie objął stanowisko kierownika technicznego, a po awansie został zastępcą dyrektora kopalń. W 1928 roku został mianowany szefem wierceń i produkcji w grupie Francuskich Towarzystw Naftowych „Małopolska”. Na stanowisku tym pozostał do 1933 roku. W publikacjach omawiających rozwój polskiego wiertnictwa naftowego z perspektywy kilkudziesięciu lat, podkreśla się znaczenie przełomu, jaki dokonał się w latach dwudziestych XX wieku w technice wierceń udarowych, a w których swój udział miał S. Paraszczak. Wprowadzono bowiem nie tylko wiercenia linowe jako normalny sposób, lecz także zmodernizowano wiertnice, znormalizowano czynności pomocnicze



Prof. Stanisław Paraszczak

i opracowano dla nich instrukcje robocze, wprowadzono systematyczne działania zapobiegające wypadkom wiertniczym (awariom) i wdrożono jednolitą metodykę prowadzenia typowych robót ratunkowych bez używania żerdzi. Wprowadzono także kontrolne pomiary odchylenia otworu wiertniczego od pionu, ulepszone technikę zamknięcia wód głębinowych, usprawniono technikę zapuszczania rur okładzinowych, pojedynczych i całych kolumn, przez zastosowanie kluczy, elewatorów oraz przygotowywanie każdej rury na rampie, a następnie wciąganie jej do wieży ręczną windą. Do stałej praktyki weszły pomiary odchylenia otworu od pionu wiertniczego (w żargonie fachowym nazywano to krzywizną otworu). Pomiary wykonywano za pomocą specjalnych przyrządów ustalających kąty odchylenia. Przyrząd ten opracował inż. S. Paraszczak. W okresie swojej pracy w Borysławiu był dwukrotnie delegowany za granicę jako rzeczoznawca. Jego zadaniem było poznanie przemysłu naftowego Rumunii, Albanii i Włoch. W 1933 roku objął stanowisko dyrektora technicznego i prokurenta (pełnomocnika zarządu spółki) w Spółce Akcyjnej „Pionier” we Lwowie. Przyczynił się wówczas do powstania i rozwoju Biura Studiów dla Spraw Przemysłu Naftowego w Bory-

sławiu przy Stowarzyszeniu Polskich Inżynierów Przemysłu Naftowego, a w 1934 roku objął kierownictwo tego biura, pozostając nadal dyrektorem technicznym w firmie „Pionier”. Równocześnie wykładał na specjalistycznych kursach organizowanych przez Politechnikę Lwowską i firmę „Pionier”. Zapewne dla uczestników kursów w 1934 roku firma „Pionier” wydała we Lwowie zwięzłą i dobrą publikację *Wykłady o poszukiwaniu, wydobywaniu i przeróbce ropy naftowej. Kurs zorganizowany dla pracowników przemysłu naftowego*. Jednym z autorów był S. Paraszczak. W tym czasie opracowywał też w Biurze Studiów nad Zagadnieniami Przemysłu Naftowego znormalizowane schematy zarurowania odwiertów zasadniczych typów dla okręgów: borysławskiego, rypnieńskiego i bitkowskiego. Schematy te były oparte na zaprojektowanych przez Niego znormalizowanych rurach wiertniczych. Równocześnie opracował, po raz pierwszy w Polsce, wzór dla obliczania znormalizowanych rur wiertniczych oraz tabelę wytrzymałości tych rur na zgniecenie i zerwanie. Tabele te nie straciły przez wiele lat swojej wartości i jeszcze po wojnie były używane w przemyśle naftowym. Pracował też nad konkursami na znormalizowane przewożne rygi wiertnicze oraz nad tabelami narzędzi wiertniczych.

Kolejny etap w Jego karierze zawodowej rozpoczął się w 1937 roku, kiedy to został mianowany profesorem nadzwyczajnym przy Katedrze Wiertnictwa i Wydobywania Nafty na Wydziale Mechanicznym Politechniki Lwowskiej. Stanowisko to otrzymał po prof. Julianie Fabiańskim, specjalście ds. wiertnictwa i wydobywania nafty i rektorze Politechniki Lwowskiej latach 1922–1924. Katedrą tą kierował do 1941 roku (w latach 1939–1941 jako Katedrą Wiertnictwa i Eksploatacji Ropy). W 1939 roku po zajęciu Lwowa przez ZSRR Politechnika została przekształcona w Lwowski Instytut Politechniczny. W latach 1939–1940 roku pracował również w przedsiębiorstwie „Ukrnieftrazwiedka”, które było kontynuacją dawnej firmy „Pionier” S.A. Następnie w latach 1941–1944 zatrudniony był w niemieckim koncernie naftowym „Karpathen Öl A.G.” we Lwo-

wie i w Drohobyczu jako referent ds. spraw statystyki i szkolnictwa technicznego. Jako referent miał dostęp do materiałów statystycznych i sprawozdań produkcyjnych całego przemysłu naftowego na terenach zajętych przez niemieckie wojska okupacyjne. Nawiązał wówczas kontakt z polskimi władzami podziemnymi i przekazywał wszelkie informacje dotyczące przemysłu naftowego. W 1941 roku Zagłębie Borysławskie znalazło się pod okupacją niemiecką. Na początku 1942 roku została utworzona Państwowa Zawodowa Szkoła Wiertnicza w Borysławiu z polskim językiem wykładowym, czyli dostępna dla Polaków. W 1943 roku został utworzony przy szkole specjalny kurs dla kierowników kopalń. Inżynier Paraszczak w dużej części przyczynił się do jego zorganizowania i był jednym z wykładowców. Z chwilą przeniesienia ze Lwowa na zachód biur firmy „Karpathen Öl A.G.” pracował w Gorlicach, aż do wyzwolenia spod okupacji niemieckiej.

W styczniu 1945 roku, po wyzwoleniu Gorlic, powołany został na stanowisko dyrektora Zjednoczenia Przemysłu Naftowego i Gazu Ziarnego w Krakowie. Był też od 1 października 1945 roku konsultentem Centralnego Zarządu Przemysłu Paliw Płynnych w Krakowie, przewodniczącym Komisji Urządzeń i Narzędzi Wiertniczych Polskiego Komitetu Normalizacyjnego, Komisji Kodyfikacyjnej Przepisów Górniczo-Policyjnych dla przemysłu naftowego.

Bezpośrednio po wyzwoleniu Krakowa w styczniu 1945 roku, wznowiła swoją działalność Akademia Górnicza w Krako-

wie. Równocześnie przystąpiono do organizacji studium naftowego przy Wydziale Górniczym. Katedrę Wiertnictwa i Eksploatacji Nafty podzielono na dwie odrębne katedry, a mianowicie Katedrę Wiertnictwa i Katedrę Eksploatacji Nafty. Od 1 marca 1945 roku Stanisław Paraszczak podjął pracę w Akademii Górniczej i objął kierownictwo Katedry Wiertnictwa. Następnie 19 grudnia 1946 roku został mianowany profesorem zwyczajnym wiertnictwa na Wydziale Górniczym AG. W czerwcu 1947 roku Senat AG wybrał Go prorektorem. Niestety szybko postępująca choroba nie pozwoliła Mu na objęcie tego stanowiska.

Profesor Stanisław Paraszczak zmarł 7 listopada 1947 roku w Krakowie i został pochowany na cmentarzu Rakowickim.

Dorobek piśmienniczy profesora nie był duży. Opublikował kilka cennych opracowań, m.in. jedno z pierwszych w literaturze polskiej o gazolinianach absorbcyjnej węglowej, skrzywieniu otworów wierconych liną i ich pomiaru, technologii wierceń geologiczno-badawczych, drukowanych przede wszystkim w czasopiśmie „Przemysł Naftowy”. Był współautorem pierwszej części drugiego tomu *Podręcznika naftowego* – 1936, był członkiem komitetu redakcyjnego wydawnictw „Pompowanie ropy z głębokich odwiertów” – 1932, „Gospodarka złożem ropnym” – 1936 oraz w latach 1936–1939, czasopisma „Przemysł Naftowy”. W okresie powojennym w swoich publikacjach omówił program wierceń i ogólną sytuację kopalnictwa naftowego w Polsce.

Terenem Jego pracy zawodowej był przede wszystkim polski przemysł naftowy, którego był doskonałym znawcą. Poza zagadnieniami naukowymi i technicznymi, dał się poznać jako działacz na niwie zawodowej. Był jednym z założycieli powstałego w 1925 roku Stowarzyszenia Polskich Inżynierów Przemysłu Naftowego w Borysławiu i jego przewodniczącym w latach 1929–1930, następnie członkiem wydziału. Był członkiem Rady Zjazdów Naftowych, od 1937 roku członkiem Wydziału Krajowego Towarzystwa Naftowego we Lwowie. Od 1938 roku należał do Polskiego Towarzystwa Politechnicznego we Lwowie.

Po zakończeniu drugiej wojny światowej wziął udział w organizowaniu Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Przemysłu Paliw Płynnych. 8 marca 1946 roku wybrano Tymczasowy Zarząd, którego został przewodniczącym. 13 sierpnia 1946 roku odbył się w Krakowie I Zjazd Delegatów stowarzyszenia, na którym uchwalono statut oraz dokonano wyboru władz. W wyniku przeprowadzonych wyborów został wybrany prezesem zarządu. Na następnym II Zjeździe Delegatów, który odbył się 27 marca

1947 roku w Krakowie, powtórnie wybrano Go prezesem i na tym stanowisku pozostał aż do śmierci. W zakresie publicystycznym działalność stowarzyszenia wyrażała się licznymi artykułami o treści technicznej i ekonomicznej, zamieszczanymi w miesięczniku „Nafta” oraz w „Biuletynie Biur Studiów dla Przemysłu Naftowego”, którego głównym redaktorem był S. Paraszczak. Brał też udział w pracach licznych komisji naukowych i technicznych, m.in. w Komisji Urządzeń Kopalnianych i Narzędzi Wiertniczych Polskiego Komitetu Normalizacyjnego. Kilkakrotnie reprezentował naukę polską na zjazdach zagranicznych.

W uznaniu zasług położonych dla rozwoju polskiego przemysłu naftowego został dwukrotnie odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi, po raz pierwszy w 1937 roku, a powtórnie w 1946 roku.

We wspomnieniach o profesorze można przeczytać: „Dał się poznać jako człowiek o wysokiej kulturze humanistycznej i technicznej, mający umysł bystry i analityczny. Nie było zdaje się dziedziny, której by nie poświęcił swojej uwagi. Każde zagadnienie naukowe lub techniczne poddawał ścisłej ocenie krytycznej. W postępowaniu z ludźmi był prawy i uczciwy. Był też wielkim miłośnikiem przyrody. W zmarłym stracił polski przemysł naftowy swego najwybitniejszego znawcę i pioniera PKN, niezastąpionego fachowca i krytyka tej dziedziny”. Dzięki prawdziwie szlachetnym rysom swego charakteru cieszył się powszechną sympatią i poważaniem szerokiego kręgu świata technicznego i naftowego w Polsce.

Również dobrą pamięć pozostawił po sobie wśród kolegów i studentów akademii. Potwierdzeniem tego jest fakt, iż wiele lat po śmierci Jego nazwisko znalazło się na tablicy poświęconej wybitnym znawcom wiertnictwa i przemysłu naftowego. Znalazły się tam trzy nazwiska: prof. Zygmunt Bielski-Saryusz, prof. Stanisław Paraszczak i prof. Zdzisław Wilk.

PROF. INŻ. STANISŁAW PARASZCZAK  
1888–1947  
PROREKTOR AGH W R. 1947  
KIEROWNIK KATEDRY WIERTNICTWA  
I EKSPLOATACJI ROPY NAFTOWEJ W LATACH 1945–1947

DLA UJCZENIA ICH ZASŁUG W KRZEWIENIU WIEDZY  
I W ROZWIJANIU NAUKI I TECHNIKI NAFTOWEJ  
NINIEJSZĄ TABLICĘ PAMIĄTKOWĄ  
UFUNDOWAŁ W R. 1975  
WYDZIAŁ WIERTNICO-NAFTOWY AGH



Karykatura prof. S. Paraszczaka autorstwa Stanisława Kochanka zamieszczona w periodyku „Wiek Nafty” 1994, nr 1, s. 34